

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos įgyvendinimo rezultatai iki 2023 m. pabaigos

Veiksmų programos įgyvendinimo pradžios iki 2023 m. gruodžio 31 d., neskaičiuojat vietos projektų paraiškų, iš viso gautos 1129 paramos paraiškos (toliau – paraiška), kur prašoma paramos suma sudaro 86,84 mln. Eur Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (toliau – EJŖŽF)[1] lėšų. Iš jų 205 paraiškos buvo atmestos arba išregistruotos. Pasirašytos 921 projektų ir 145 vietos projektų (pagal 12 Vietos plėtros strategijų (toliau – VPS), paramos sutartys (toliau – sutartis) arba patvirtintos paraiškos, joms patvirtinta paramos suma – 62,326 mln. Eur, t. y. virš 98 % visai Veiksmų programai įgyvendinti skirtų lėšų. Per visą laikotarpį iki 2023 m. gruodžio 31 d. Europos Komisijai (toliau – EK) deklaruota 50,67 mln. Eur, t. y. beveik 80 % Veiksmų programai įgyvendinti skirtų EJŖŽF lėšų.

Paraiškų skaičius ir prašoma paramos suma

Daugiausiai paraiškų gauta pagal 1 Sąjungos prioriteto (toliau - SP) priemonę „Jūrų biologinės įvairovės išsaugojimas ir atkūrimas. Laimikiui žinduolių ir paukščių padarytos žalos kompensavimo sistemos“ – 274 paraiškos. 201 paraiška pateikta kompensacijoms dėl laikino žvejybos veiklos nutraukimo (pagal 3 1SP priemones). 71 paraiška gauta pagal 1 SP priemonę „Pridėtinė vertė, produktų kokybė ir nepageidaujamos priegaudos panaudojimas“. Taip pat 95 paraiškos gautos pagal 2 SP priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ (įskaitant veiklos sritis) ir 55 paraiškos pagal 5 SP priemonę „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“.

Apibendrinant, daugiausiai paramos prašoma pagal 2 SP priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ (įskaitant veiklos sritis) – 17,91 mln. Eur ir 5 SP priemonę „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“ – 13,55 mln. Eur.

Sutarčių pasirašymas:

Įgyvendinant 1 SP patvirtintos 250 paraiškos pagal priemonę „Jūrų biologinės įvairovės išsaugojimas ir atkūrimas. Laimikiui žinduolių ir paukščių padarytos žalos kompensavimo sistemos“ (0,82 mln. Eur paramos). 35 sutartys pagal priemonę „Žvejybos poveikio jūrų aplinkai mažinimas ir žvejybos pritaikymas siekiant apsaugoti rūšis“ (0,51 mln. Eur paramos). 48 sutartis pagal priemonę „Pridėtinė vertė, produktų kokybė ir nepageidaujamos priegaudos panaudojimas“ (2,84 mln. Eur paramos). Patvirtintos 172 paraiškos kompensacijoms dėl laikino žvejybos veiklos nutraukimo (pagal 3 1 SP priemones) (1,25 mln. Eur paramos);

įgyvendinant 2 SP - daugiausiai sutarčių pagal priemonę „Aplinkosaugos funkcijas atliekanti akvakultūra“ – 53 sutartys (7,4 mln. Eur paramos, iš jų 18 sutarčių 0,83 mln. Eur sudarytos per 2023 m.), ir „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ (įskaitant veiklos sritis) – 41 sutartis (5,11 mln. Eur) (4 ankščiau pasirašytos sutartys 1,75 mln. Eur 2023 m. buvo nutrauktos).

įgyvendinant 3 SP - 5 sutartys pagal priemonę „Duomenų rinkimas“ (3,43 mln. Eur) ir 3 sutartys pagal priemonę „Kontrolė ir vykdymo užtikrinimas“ (4,47 mln. Eur paramos);

įgyvendinant 4 SP - pagal priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ pasirašytos 9 sutartys (viena 2021 m. nutraukta) viensektorėms ir 3 sutartys dvisektorėms VPS įgyvendinti. Jas įgyvendinant pasirašytos 145 vietos projektų sutartys (6,86 mln. Eur paramos).

įgyvendinant 5 SP - 23 sutartys pagal priemonę „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“ (4,5 mln. Eur) ir 11 sutarčių pagal priemonę „Gamybos ir prekybos planai“ (1,25 mln. Eur);

įgyvendinant 6 SP - 3 sutartys pagal priemonę „Žinių apie jūros būklę gerinimas“ (934 tūkst. Eur);

pagal priemonę „Techninė parama“ 6 sutartys (3,5 mln. Eur).

Produkto ir finansinių rodiklių¹, įtrauktų į Veiklos rezultatų planą, pasiekimas lyginant su 2023 m. nustatyta siektina reikšme

Finansinio rodiklio pasiekimas lygus EK deklaruotoms bendros viešosios paramos (EJRŽF+LT) išlaidoms, produkto rodiklių pasiekimas lygus baigtų įgyvendinti ir pradėtų bei tinkamas išlaidas deklaravusių projektų skaičiui.

Veiklos rezultatų plane nustatyti rodikliai	Pasiekta reikšmė iki 2023-12-31		Siektinos reikšmės 2023 m.
1 Sąjungos prioritetas			
Pridėtinė vertė, kokybei, nepageidaujamos priegaudos panaudojimui, taip pat žvejybos uostams, iškrovimo aikštelėms, žuvų aukcionų salėms ir pastogėms skirtų projektų skaičius, vnt.	50	227%	22
Išsaugojimo priemonėms, žvejybos poveikio jūrų aplinkai mažinimui ir žvejybos suderinimui su rūšių apsauga skirtų projektų skaičius, vnt.	37	370%	10
	252	813%	31
Finansinis rodiklis, mln. Eur	16,03	75%	21,24
2 Sąjungos prioritetas			
Gamybinėms investicijoms į akvakultūrą skirtų projektų skaičius, vnt.	41	111%	37,00
Akvakultūros poveikio aplinkai mažinimui (aplinkosaugos vadyba, audito sistemos, su ekologine akvakultūra susijusios aplinkos apsaugos paslaugos) skirtų projektų skaičius, vnt.	36	189%	19
Finansinis rodiklis, mln. Eur	18,23	87%	20,87
3 Sąjungos prioritetas			
Sąjungos kontrolės, inspektavimo ir reikalavimų vykdymo užtikrinimo sistemai skirtų projektų skaičius, vnt.	3	150%	2
Finansinis rodiklis, mln. Eur	8,24	88%	9,34

¹ Finansinio rodiklio pasiekimas pateiktas pagal ES + LT paramos dalis

4 Sąjungos prioritetas			
Atrinktų vietų plėtros strategijų skaičius, vnt.	8	114%	7
Finansinis rodiklis, mln. Eur	8,85	77%	11,52
5 Sąjungos prioritetas			
Perdirbimui skirtų projektų skaičius, vnt.	23	121%	19
Finansinis rodiklis, mln. Eur	10,15	73%	13,97
6 Sąjungos prioritetas			
Jūrų aplinkos žinių apsaugai ir gerinimui skirtų projektų skaičius, vnt.	2	100%	2
Finansinis rodiklis, mln. Eur	1,239	100%	1,24

Vėlyva Veiksmų programos įgyvendinimo pradžia (EJRŽF reglamentas patvirtintas tik 2014 m., o Veiksmų programa tik 2015 m.) sąlygojo ir atsiliekantį finansinių ir rezultato rodiklių pasiekimą, tačiau atsižvelgiant į atrinktų dar įgyvendinamų projektų numatomas pasiekti rodiklių reikšmes ir į 2023 m. suplanuotus atrinkti ir įgyvendinti projektus, yra didelė tikimybė, kad 2023 m. nustatytos rodiklių reikšmės bus pasiektos.

Esminių teigiamų pokyčių, atsiradusių sektoriuose dėl Veiksmų programos įgyvendinimo, apžvalga

Reikšminga pagalba priekrantės žvejams yra pagal priemonę „Jūrų biologinės įvairovės išsaugojimas ir atkūrimas. Laimikiui žinduolių ir paukščių padarytos žalos kompensavimo sistemos“ teikiamos kompensacijos už ruonių daromą žalą. Priekrantės žvejai ne tik naudojami galimybe gauti kompensacijas pagal minėtą priemonę, bet ir toliau aktyviai dalyvauja investicinėse priemonėse. Ankstesniaisiais paramos teikimo laikotarpiais (iki 2014–2020 metų veiksmų programos įgyvendinimo) žvejai buvo aktyvūs tik kompensacinėse pasitraukimo iš žvejybos verslo priemonėse.

Pagal priemonę „Žvejybos poveikio jūrų aplinkai mažinimas ir žvejybos pritaikymas gyvūnų apsaugai“ parama teikiama investicijoms į atrankesnius žvejybos įrankius. Pagal šią priemonę jau 16 priekrantės žvejybos įmonių (iš jų 13 patenka tarp 20 daugiausia žuvų sugaunančių priekrantės žvejybos įmonių) ir 11 Kuršių marių žvejybos įmonių skirta per 673 tūkst. Eur paramos (35 paramos paraiškos).

Pagal priemonę „Pridėtinė vertė, produktų kokybė ir nepageidaujamos prieigos panaudojimas“ parama teikiama norint investuoti į savo sužvejoto laimikio pridėtinės vertės kūrimą (pvz., perdirbimą, pirminį pardavimą), taip pat remiamos investicijos, skirtos pagerinti ar išlaikyti sužvejoto laimikio kokybę. Pagal šią priemonę beveik 1,812 mln. Eur paramos skirta 26 priekrantės ir Kuršių marių žvejybos įmonių (48 paramos paraiškoms).

2019 m. įsigaliojus menkių žvejybos draudimo priemonėms, ženkli pagalba pagal kompensacinę priemonę „Laikinas žvejybos veikos nutraukimas“ nuo rugsėjo mėnesio pradėta mokėti nuo šio draudimo nukentėjusioms Baltijos jūros ir priekrantės žvejybos įmonėms. Iš viso 10 Baltijos jūros žvejybos įmonių išmokėta 1,54 mln. Eur kompensacijų, o 23 Baltijos jūros priekrantės žvejybos įmonėms išmokėta 0,35 mln. Eur kompensacijų. Šių įmokų darbuotojams (dirbantiems žvejais) išmokėta per 0,214 mln. Eur kompensacijų. Dar beveik 0,124 mln. Eur išmokėta 8 Baltijos jūros įmonėms už 2020 m. taikytą žvejybos

draudimą. Kompensuojant laikiną žvejybos veiklos nutraukimą dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos), 23 žvejybos įmonėms išmokėta per 0,151 mln. Eur kompensacijų.

Šiuo paramos teikimo laikotarpiu toliau buvo aktyviai investuojama į Lietuvos akvakultūros sektorių. Pagal priemonę „Produktyvios investicijos į akvakultūrą (išskyrus energijos vartojimo efektyvumo didinimą)“ per 3,108 mln. Eur paramos skirta 11 akvakultūros projektų, pagal priemonės veiklos sritį „Produktyvios investicijos į akvakultūrą (Supaprastinta parama)“ per 1,26 mln. Eur paramos skirta 28 akvakultūros projektams, o pagal priemonės veiklos sritį „Produktyvios investicijos į didelės apimties akvakultūros gamybą“ 2,4 mln. Eur skirta 2 akvakultūros projektams įgyvendinti. Iš minėto 41 akvakultūros projekto: 17 iš jų (10 paramos gavėjų) – modernizuojami tvenkinių akvakultūros ūkiai, 24 (18 paramos gavėjų) – numatoma plėsti gamybą uždaroje akvakultūros sistemose: įgyvendinus projektus, numatoma papildomai užauginti 780 t upėtakių, per 1400 t afrikinių šamų, per 30 t tilapijų, taip pat planuojama auginti eršketus, krevetes, vėžius ir žuvų mailių (apie 17 t) (*palyginimui: 2017 m. Lietuvos akvakultūros įmonės uždaroje akvakultūros sistemose iš viso užaugino ir realizavo 327 t žuvų, 2018 m. – 357,2 t, 2019 m. – 565,2 t, 2020 m. – 709,1 t, 2021 m. – 968,2 t, 2022 m. – 1145,6 t, 2023 m. – 1137,76*). Veismų programoje suplanuota akvakultūros gamybą padidinti bent 1 039,5 t. Nors iki 2023 m. pabaigos šis rodiklis pasiektas 66,4 proc. (pasiekta 690,33 t.), vis dėlto 2023 m. baigtuose projektuose (kurių rezultato rodiklio pasiekimas galės būti apskaičiuotas tik 2025 m.) numatytas gamybos padidėjimas 608 t., taigi rodiklis gali būti pasiektas ir viršytas. Daugiausia prie gamybos didėjimo prisidėjo projektai, įgyvendinami pagal priemonės „Produktyvios investicijos į akvakultūrą“ veiklos sritį „Produktyvios investicijos į didelės srities akvakultūros gamybą“. Projektams, kuriuose numatoma pradėti gaminti ar padidinti gamybą ne mažiau kaip 250 t per metus, galėjo būti skirta parama iki 2 mln. Eur. Tokiu būdu siektą skatinti ekonomiškai naudingą kokybiškų žuvininkystės produktų gamybą, galinčią užtikrinti pakankamą šviežios žuvies pasiūlą už visuomenei patrauklią kainą. Deja, 2022 m. labai pakilus energijos išteklių kainoms (kai kurioms akvakultūros įmonėms elektra pabrango daugiau nei 10 kartų), dalis sėkmingai akvakultūros veiklą vykdžiusių ir gamybą didinusių įmonių gali būti priverstos veiklą pristabdyti arba net nutraukti. Ir tai didžiausia grėsmė Veismų programos įgyvendinimo pasiekimų rezultatams.

2014–2020 m. paramos laikotarpiu paramą perdirbti gali gauti tik vidutinės, mažos ir labai mažos įmonės, o prioritetas teikiamas savo produkciją perdirbti ketinančioms akvakultūros įmonėms. Pagal priemonę „Žvejybos ir akvakultūros produktų perdirbimas“, įskaitant supaprastinta tvarka, per 6 mln. Eur paramos skirta 18 įmonių (23 projektams įgyvendinti), iš kurių 12 užsiima akvakultūros gamyba.